

9. Locatis C.N. Notes on the noiturc of technology // Educational technolgy. – 1987. – Vol. 27. – № 9. – P. 13–16.
10. Куписевич Ч. Основы общей дидактики / Ч. Куписевич. – М. : Высш. шк., 1986. – 180 с.
11. Методы системного педагогического исследования / под ред. Н.В. Кузьминой. – Л. : Літопис, 1980. – 249 с.
12. International yearbook of educational and instructional technology, 1978/1979. – L., 1978. – 68 p.
13. Юдин В.В. Педагогическая технология : учеб. пособ. / В.В. Юдин. – Ярославль : ЯрГ-ПУ, 1997. – Ч. 1. – 48 с.
14. Кушнир А. Новая Россия подрастает / А. Кушнир // Народное образование. – 1997. – № 5. – С. 20–27.
15. Воронов В.В. Педагогика школы в двух словах : конспект-пособие для студентов-педагогов и учителей / В.В. Воронов. – М. : МПУ, 1995. – 110 с.
16. Кларин М.В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игры и дискуссии (Анализ зарубежного опыта) / М.В. Кларин. – Рига : НПЦ “Эксперимент”, 1995. – 176 с.
17. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии / В.П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 192 с.
18. Селевко Г.К. Опыт системного исследования педагогических технологий (продолжение) / Г.К. Селевко // Школьные технологии. – 1997. – № 1. – С. 11–34.
19. Гузик Н.П. Лекционно-семинарская система обучения химии / Н.П. Гузик, Н.П. Пучков. – К. : Рад. шк., 1979. – 94 с.
20. Третьяков П.И. Технология модульного обучения в школе : практико-ориентированная монография / П.И. Третьяков, И.Б. Сенновский ; [под ред. П.И. Третьякова]. – М. : Новая школа, 1997. – 352 с.
21. Гузев В. Системные основания образовательной технологии / В. Гузев. – М. : Знание, 1995. – 135 с.
22. Гузев В.В. Лекции по педагогической технологии / В.В. Гузев. – М. : Знание, 1992. – 60 с.

РОТЕРС Т.Т.

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ ЗА СПОРТИВНИМ НАПРЯМОМ

Основною тенденцією реформування змісту освіти в загальноосвітніх навчальних закладах є введення обов’язкового профільного навчання в старшій школі, яке передбачає поглиблене й професійно орієнтоване вивчення циклу споріднених предметів. Найбільш актуальними напрямками профільного навчання в 10–12-х визначено суспільно-гуманітарний, природничо-математичний, технологічний, художньо-естетичний, спортивний. Їх набір відповідає соціально-диференційованим видам діяльності, які зумовлені суспільним розвитком праці й містять знання про природу, людину, суспільство, культуру, науку та виробництво. За основними напрямками профілізації визначаються різноманітні навчальні профілі шляхом добору різних предметів і їх змісту. Засвоєння змісту освіти в загальноосвітніх навчальних закладах із профільним навчанням спрямоване, з одного боку, на забезпечення загальноосвітньої підготовки учнів, а з іншого – на підготовку до майбутньої професійної діяльності. У цьому аспекті великого значення набувають питання підготовки вчителів фізичної культури до профільного навчання за спортивним напрямом як у системі післядипломної педагогічної освіти, так і в системі професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури за освітньо-кваліфікаційними рівнями “бакалавр”, “спеціаліст”, “магістр”. Зазначаємо, що в Концепції профільного навчання у старшій школі наголошено на тому, що нові цілі шкільної освіти зумовлюють необхідність подальшої модернізації вищої педагогічної освіти та системи

підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Для цього необхідно у вищих навчальних закладах педагогічного профілю передбачити підготовку педагогічних кадрів з урахуванням потреб профільної школи та внести відповідні зміни до державного стандарту вищої педагогічної освіти для спеціалістів і магістрів, планувати необхідну спеціалізацію студентів і магістерські програми з профільного навчання старшокласників, а також здобуття вищої педагогічної освіти за кількома освітніми галузями, передбаченими державним стандартом загальноосвітньої школи [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми, дає підстави стверджувати, що проблема профільного навчання в старшій школі розробляють педагоги різних країн світу: Франції, Швеції, Англії, Шотландії, США. Цю проблему розробляють також вчені Росії (М. Віленський, Р. Сафін, І. Ареф'єв та ін.) та України (М. Данилко, В. Стешенко, Л. Фаннінгер, М. Зубалій та ін.). Вони довели, що важливою умовою досягнення успіху в будь-якій діяльності є спеціалізація працівника, яка не тільки сприяє розвитку виробничих сил, науки, культури, а й відповідає різноманітності здібностей та розвитку людини. У руслі цієї тенденції диференціація навчання виступає основним організаційним принципом середньої загальноосвітньої школи як зарубіжжя, так і Росії та України впродовж багатьох десятиліть.

Незважаючи на велику увагу педагогів, психологів, філософів, науковців у галузі теорії й методики фізичного виховання до означеної проблеми, все ж окремі її питання залишаються поки що не вирішеними. У науці не досліджувалися питання підготовки вчителів фізичної культури до профільного навчання в старшій школі за спортивним напрямом.

Мета статті – розкрити проблеми підготовки вчителів фізичної культури до профільного навчання в старшій школі за спортивним напрямом.

У процесі вивчення науково-педагогічних праць щодо підготовки вчителів фізичної культури до профільного навчання було встановлено, що профільне навчання за спортивним напрямом орієнтує організацію навчального процесу на ознайомлення старшокласників з основними формами професійної діяльності вчителя фізичної культури або тренера з виду спорту, обраного в школі як профільного, на підвищення спортивної майстерності в обраному виді фізкультурно-оздоровчої або спортивної діяльності. Це сприяє розвитку в старшокласників індивідуальних професійних здібностей та розширенню їхніх уявлень про специфіку фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, вчить учнів мислити на професійному рівні вчителя фізичної культури або тренера з обраного виду спорту [2]. Профільна програма фізичної культури спортивного напрямку передбачає на рівні обов'язкового компонента ще й змінний компонент за модульним принципом: волейбол, баскетбол, гандбол, плавання, легка атлетика, спортивний туризм та інші, які включають теоретичну, фізичну, технічну, тактичну підготовку. На засвоєння змісту профільної програми фізичної культури спортивного напрямку передбачено в 10–11-х класах 5 годин на тиждень, а в 12-му класі – 6 годин. Така постановка питання підвищує вимоги до професійної підготовки вчителів фізичної культури. Постає запитання: чи готові загальноосвітні школи, директори та вчителі фізичної культури до впровадження профільного навчання старшокласників саме за спортивним напрямом? Було проведено анкетування директорів, вчителів фізичної культури загальноосвітніх навчальних закладів м. Луганська та Луганської області.

Встановлено, що 68,7% шкіл таких сел, як: м. Лозно-Олександрівка, Стельмахівка, Брянка, Височинівка, Лизине, Артемівськ, Трьохізбенка, Первомайськ,

Луганськ, Весела Тарасівка, Тополі, Комісарівка, – мають профільне навчання за різними напрямками (суспільно-гуманітарний, природничо-математичний, технологічний, художньо-естетичний), крім спортивного, але при цьому директори вважають, що 50% старшокласників обрали б спортивний напрям. Основною причиною такого становища є те, що немає кадрів достатньої підготовки та матеріально-технічної бази. Разом з тим директори зазначають, що готові впроваджувати профільне навчання з футболу на 50% з волейболу, баскетболу та фізичної культури на 25%.

За науковими даними О. Котової [3], з 730 шкіл Луганщини лише 10 шкіл мають документоване спортивне профілювання за такими фізкультурними напрямками та курсами за вибором: волейбол, баскетбол, теніс, футбол та спортивна ритміка, що становить 14%.

Анкетування вчителів фізичної культури довело, що з 26 респондентів 100% бажають, щоб у них був спортивний профіль з волейболу (41,6%), з футболу, баскетболу, фізичної культури (33,0%). Гімнастику обрали тільки 12,5% вчителів, проте в них немає матеріально-технічної бази. При цьому вчителі фізичної культури вважають, що до 80% старшокласників оберуть спортивний профіль навчання. Виходячи із цього, можна зазначити, що вчителі фізичної культури мають достатню методичну, практичну підготовку для впровадження спортивного профілю в старшій школі. Проблема полягає в недостатній матеріально-технічній базі та відсутності відповідної мотивації директорів до профільного навчання за спортивним напрямом.

На нашу думку, саме профільне навчання за спортивним напрямом у загальноосвітніх навчальних закладах дає змогу реалізувати соціальне замовлення нашого суспільства на здорову людину, бо проблема здоров'я школярів є сьогодні однією з найбільш актуальних, адже стан громадського здоров'я є важливим показником збереження й розвитку людського потенціалу будь-якої країни. У концепції формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя в дітей та молоді [4] зазначено, що метою концепції є створення умов для зміцнення фізичного, психічного, соціального й духовного здоров'я, психологічного комфорту та соціального добробуту дітей і молоді шляхом визнання пріоритету здорового способу життя як основного чинника збереження та зміцнення здоров'я, утвердження свідомого ставлення й громадянської відповідальності за власне здоров'я. Стратегічною лінією концепції є надання пріоритетності формування здорового способу життя дітей та молоді в усіх ланках освіти. У цьому аспекті фізичній культурі, фізичному вихованню надається основна (провідна) роль. Зауважимо, що престижність здорового способу життя зростає в сучасному світі. Стало модним грати в теніс, займатися аеробікою, плаванням та іншими видами спорту, відвідувати тренажерні зали чи мати тренажери вдома, стежити за своєю вагою, приймати вітаміни, харчові добавки тощо. Але ж забезпечення здоров'я, формування здорового способу життя – це проблема багатофакторна. Фізична культура як навчальний предмет є лише однією зі складових, що мають розв'язувати цю проблему на рівні профільного навчання за спортивним напрямком.

Анкетування учнів загальноосвітніх навчальних закладів м. Луганська (192 учнів СШ № 14, 29, 60) показало, що 86,9% старшокласників подобаються уроки фізичної культури своєю можливістю продемонструвати фізичні якості (49,5%), цікавим змістом уроків (36,9%) та особистістю вчителя фізичної культури. Школярам найбільше подобається займатися футболом, баскетболом, волейболом, фітнесом, фізичною культурою, гімнастикою та аеробікою, але тільки 10,4% учнів

городських шкіл обрали б у майбутньому спортивну професійну діяльність на рівні тренера з обраного виду спорту та вчителя фізичної культури. При цьому 90,6% старшокласників знають, що існує тісний зв'язок показників здоров'я та успіху в майбутній професійній діяльності.

Цікавим для нашого дослідження є те, що найбільший відсоток старшокласників указали, що їм подобається саме спортивний напрям профільного навчання в школі (33,3%). Далі йде суспільно-гуманітарний (32,8%), художньо-естетичний (21,9%), технологічний (18,7%) та природничо-математичний (13,5%).

У зв'язку з цим основними завданнями профільного навчання, які має вирішити загальноосвітня школа, директор, вчитель фізичної культури, виступають: створення умов для врахування й розвитку навчально-пізнавальних і професійних інтересів, нахилів, здібностей і потреб учнів старшої школи в процесі їхньої загальноосвітньої підготовки; виховання в учнів любові до праці, забезпечення умов для їхнього життєвого й професійного самовизначення, формування готовності до свідомого вибору та оволодіння майбутньою професією; формування соціальної, комунікативної, інформаційної, технічної, технологічної компетенції учнів на допрофесійному рівні, спрямування молоді щодо майбутньої професійної діяльності; забезпечення перспективних зв'язків між загальною середньою та професійною освітою відповідно до обраного профілю.

У цьому аспекті зазначаємо, що на методологічному рівні підготовка вчителів фізичної культури має здійснюватися в тісному взаємозв'язку з фаховою підготовкою майбутніх учителів фізичної культури. Специфіка підготовки така, що має у своєму активі різні спортивно-педагогічні дисципліни: гімнастику, легку атлетику, спортивні ігри (волейбол, баскетбол, футбол, гандбол), плавання, які надають можливість майбутньому вчителю засвоїти техніку, тактику, технологію викладання для різних вікових груп школярів, підвищити свій методичний рівень, професійну культуру. На підставі цього майбутній учитель фізичної культури обов'язково обирає курс свого спортивно-педагогічного вдосконалення (СПВ) або підвищення спортивної майстерності (ПСМ) з різних видів спорту протягом усіх років навчання у вищому навчальному закладі під час теоретичних, практичних занять, самостійної та науково-дослідної роботи. Це становить основу та надає можливість вчителю фізичної культури розробити в школі програму обраного виду спорту як профільного на підставі курсу спортивно-педагогічного вдосконалення, яким він займався за період навчання у вищому навчальному закладі, з якого має спортивний розряд і ґрунтовну теоретичну та методичну підготовку.

З огляду на це зазначаємо, що в навчальному плані підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів з фізичного виховання передбачається курс спортивно-педагогічних дисциплін. Саме вони надають можливість підготувати майбутніх учителів до профільного навчання старшокласників за спортивним напрямом, оскільки надають методику проведення всіх форм занять. Постає запитання: на якому рівні засвоює студент – майбутній учитель фізичної культури зміст та методику спортивно-педагогічних дисциплін. У цьому аспекті на перше місце виходить інтерес та мотивованість студентів на високому рівні засвоювати матеріал спортивно-педагогічних дисциплін. Така позиція студента пов'язується з прагненням стати висококваліфікованим учителем. На думку Б. Шияна та В. Папуші, особистісно-діяльнісний підхід до організації навчального процесу, де в центрі навчання стоїть студент, надає можливість викладачеві визначити завдання занять та спрямувати освітній процес в русло цілеспрямованого розвитку його особистості. Іншими сло-

вами, студент у кінці кожного заняття повинен відповісти собі: чого він сьогодні навчився, чого не знав або не міг зробити ще вчора. Така постановка питання стосовно до навчання означає, що всі методичні рішення (підбір навчального матеріалу, використання прийомів, способів, методів, засобів тощо) проходять крізь призму особистості студента: його потреб, мотивів, здібностей, активності, інтелекту та інших індивідуально-психологічних та функціональних особливостей [5]. Таку методологічну установку можна посилити в аспекті саме формування у студентів низки професійних компетентностей проводити профільне навчання школярів за спортивним напрямом. На практичному рівні вже у процесі навчання студент мусить розробити програму курсу за вибором для учнів 8–9-х класів та реалізувати її на педагогічній практиці в школі.

Іншими словами, курс за вибором у школі може мати ознаки курсу спортивно-педагогічного вдосконалення, курсу спортивно-педагогічних дисциплін у вищій школі, але в меншому обсязі. Це надасть можливість студентам-практикантам зацікавити школярів, сформувати стійкий інтерес через постійне відкриття учнями нового знання, набуття рухового досвіду, підвищення рухової активності.

Висновки. Найбільш значущими проблемами при підготовці вчителів фізичної культури до профільного навчання старшокласників за спортивним напрямом виступає спрямованість програми курсів підвищення кваліфікації у системі післядипломної педагогічної освіти в русло поглибленого вивчення спортивно-педагогічних дисциплін., взаємодія інститутів післядипломної педагогічної освіти та вищих навчальних закладів, які готують майбутніх учителів фізичної культури. У цьому аспекті необхідно надавати можливість студентам виявляти самостійність та ініціативу, творчість у процесі засвоєння навчального матеріалу зі спортивно-педагогічних дисциплін. Оптимальний варіант – це застосування активних методів навчання, прилучення студентів до проведення навчально-тренувальної роботи, курсів за вибором у загальноосвітніх навчальних закладах як у педагогічній практиці, так і у волонтерській діяльності.

Література

1. Організація профільного навчання : довідник вчителя фізичної культури в запитаннях та відповідях. – Х. : Веста : Ранок, 2007. – С. 180.
2. Зубалій М. Зміст навчальної діяльності старшокласників зі спортивного профілю / М. Зубалій // Здоров'я та фізична культура. – 2008. – № 3. – С. 1–5.
3. Котова О. Принципи організації профільного навчання у старшій школі / О. Котова // Освіта на Луганщині. – 2008. – № 1. – С. 52–56.
4. Концепція формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей та молоді // Директор школи. – 2004. – № 40. – С. 23–27.
5. Шиян Б.М. Методика викладання спортивно-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту / Б.М. Шиян, В.Г. Папуша. – Х., 2005. – 208 с.

САЄНКО Н.В.

ВПЛИВ ОСОБЛИВОСТЕЙ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ НА ЗМІСТ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У НЕМОВНОМУ ВНЗ

Останнім часом дослідники відзначають зростання інтересу до проблем культури й культурної регуляції колективного та особистого життя людей, що характерне для всієї світової науки останнього сторіччя й пов'язано із численними історичними та соціально-культурними причинами.